

Το ευρώ και τα συστήματα πληρωμών

Οδεύουμε προς μία Ευρώπη όπου θα κυριαρχούν τα μέσα πληρωμών; Αυτή είναι η ερώτηση στην οποία θα προσπαθήσω να απαντήσω.

Το σωστό όμως θα ήταν εκ των προτέρων να ορίσει κανείς πώς θα ήταν μία ιδεώδης Ευρώπη των μέσων πληρωμών. Θα έπρεπε να αποτελούσε ένα χώρο στον οποίο ο οφειλέτης θα χρησιμοποιούσε τους ίδιους τρόπους πληρωμής, όπου και αν ήταν εγκατεστημένος ο πιστωτής (ή αντιστρόφως στην περίπτωση άμεσης χρέωσης). Η τιμολόγηση και η προθεσμία αποστολής θα ήταν ταυτόσημες είτε πρόκειται για εθνικές είτε για διασυνοριακές συναλλαγές.

Με άλλα λόγια δηλαδή, ένας Γάλλος που διατηρεί μια δευτερεύουσα κατοικία στην Ελλάδα, θα εξοφλούσε το λογαριασμό του ηλεκτρικού στην Ελληνική Εταιρεία [ΔΕΗ] μέσω του προσωπικού του λογαριασμού στη Γαλλία με αυτόματη εντολή πληρωμής (direct debit), υπό συνθήκες κόστους, υπηρεσιών και προθεσμιών απαράλλακτες με αυτές που ισχύουν για την πληρωμή του ηλεκτρικού ρεύματος του σπιτιού του στη Γαλλία. Μια ελληνική επιχείρηση που εξάγει προς τη Γερμανία, θα μπορούσε να εκδώσει μια συναλλαγματική, που θα εδέχετο η ελληνική τράπεζα υπό τους ίδιους όρους

με μια συναλλαγματική που θα εξέδιδε μια άλλη ελληνική εταιρεία στην Ελλάδα.

Σύγχρονα Μέσα Πληρωμών Προπαντός Εθνικά

Πόρω απέχουμε σήμερα από αυτήν την ανωτέρω ιδεώδη κατάσταση. Ο καθένας γνωρίζει ότι η είσπραξη μιας επιταγής στην Ελλάδα που έχει λάβει ένας Έλληνας πιστωτής από έναν Ιταλό οφειλέτη, στοιχίζει πιο ακριβά και απαιτεί περισσότερο χρόνο απ' ό,τι η είσπραξη μιας επιταγής από έναν Έλληνα οφειλέτη. Ολοι ξέρουμε επίσης ότι η χρησιμοποίηση της πιστωτικής κάρτας είναι λιγότερο εύχρηστη και πιο ακριβή στο εξωτερικό παρά στη χώρα έκδοσής της. Αυτό είναι βέβαια απόλυτα κατανοητό μια και ο μεγαλύτερος όγκος των συναλλαγών πραγματοποιείται στη χώρα έκδοσής της. Η αύξηση της χρήσεώς τους όμως υπήρξε υπερβολικά γρήγορη κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να καταβληθούν προσπάθειες για την αντιμετώπισή της. Εχουμε λοιπόν σήμερα μια επάλληλη προσθήκη συστημάτων πληρωμών, το καθένα με τα δικά του χαρακτηριστικά.

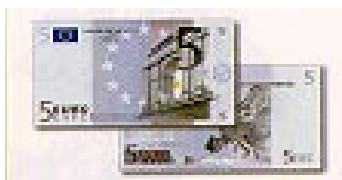
Κατ' αρχήν τα μέσα πληρωμών διαφέρουν ανάλογα με τις παρεχόμενες υπηρεσίες στον πελάτη, με τα

PIERRE SIMON

*Προέδρου του
Steering Committee
των Συστημάτων
Πληρωμών*

χαρακτηριστικά τους και φυσικά ανάλογα με τον τρόπο τιμολόγησής τους. Έτσι μια πιστωτική κάρτα VISA, EUROPAY, CB (Τραπεζική κάρτα) επιτρέπει αυτομάτως πρόσβαση στο σύνολο των μηχανημάτων αυτομάτων συναλλαγών των Γάλλων εμπόρων και γαλλικών τραπεζών. Ο έμπορος δεν μπορεί να τιμολογήσει διαφορετικά ανάλογα με το αν πληρώνεται μετρητοίς ή με κάρτα. Όσον αφορά τον ιδιώτη, δυστυχώς για τις τράπεζες, για μια ανάληψη από το αυτόματο μηχάνημα συναλλαγών τις περισσότερες φορές δεν θα πληρώσει για την εξυπηρέτηση.

Κατά δεύτερον λόγο οι συνήθειες των πελατών δεν είναι ίδιες, πράγμα που ώθησε τις τράπεζες να αναπτύξουν τα μέσα πληρωμών που ζητούσαν περισσότερο οι πελάτες τους. Έτσι, η Γαλλία είναι μία χώρα όπου οι πληρωμές σε ρευστό έχουν μειωθεί υπερβολικά, τα χαρτονομίσματα και τα κέρματα δεν αντιπροσωπεύουν πια παρά το 15% των νομισματικών διαθεσίμων. Αντιθέτως οι επιταγές αντιπροσωπεύουν το 50% των μέσων πληρωμών και οι πιστωτικές κάρτες ήδη το 25%.

Τέλος κάθε κράτος ανέπτυξε συστήματα διακανονισμού που ανταποκρίνονται περισσότερο ή λιγότερο, στην τραπεζική του παράδοση, στα χαρακτηριστικά των λίγο ή πολύ άυλων μέσων πληρωμών, στην τραπεζική του δομή, περισσότερο η λιγότερο επικεντρωμένη ή συγκεντρωτική. Η διατραπεζική τιμολόγηση είναι επίσης ο καρπός μακροχρονίων συνηθειών, με αποτέλεσμα, ανάλογα με τις περιπτώσεις, να χρεώνεται η τράπεζα του πιστωτού ή του οφειλέτη ή ακόμα να παρέχεται δωρεάν η υπηρεσία.

Πάντως Υπάρχει Ήδη μια Διεθνής Διεύρυνση Αρκετά Μεγάλη

Παρ' όλον τον ουσιαστικά εγχώριο χαρακτήρα των συστημάτων και των μέσων πληρωμών μας η εξάπλωσή τους στο διεθνή χώρο, ανάγεται σε μερικές δεκαετίες, για να περιοριστώ μόνον στις αυτοματοποιημένες και οργανωμένες συναλλαγές χωρίς βέβαια να κάνω

αναδρομή στα τέλη του Μεσαίωνα, όπου στις μεγάλες διεθνείς εμποροπανηγύρεις, αγοραστές και πωλητές αντήλλασαν συναλλαγματικές μέσω υποκαταστημάτων φλορεντινών τραπεζών.

Αυτή η εξέλιξη υπήρξε αρχικά παγκόσμια και όχι ευρωπαϊκή. Έχω κατά νου κυρίως δύο μεγάλους τομείς.

Πρώτον, στον τομέα των προσφερομένων υπηρεσιών στις επιχειρήσεις με το SWIFT. Το δίκτυο αυτό επεβλήθη μέσα σε 25 χρόνια ως το μεγαλύτερο παγκόσμιο δίκτυο αποστολής τραπεζικών εμβασμάτων. Πρόκειται για ένα δίκτυο επικοινωνίας και όχι για ένα σύστημα πληρωμών. Εκ των πραγμάτων όμως το SWIFT συνέβαλε στον καθορισμό μέσων πληρωμών με την υιοθέτηση πρότυπων εμβασμάτων, αποδεκτών από όλους. Η συμβολή του στην τυποποίηση αυτή θα παραμείνει και μελλοντικά σημαντική.

Δεύτερον, ο τομέας των υπηρεσιών προς τους ιδιώτες και τους εμπόρους, με τις κάρτες πληρωμών και τις πιστωτικές κάρτες. Ο καθένας μας γνωρίζει τα μεγάλα παγκόσμια δίκτυα πιστωτικών καρτών και τα χρησιμοποιεί μονίμως, τόσο στη χώρα του, όσο και, κυρίως, όταν ταξιδεύει στο εξωτερικό. Και εδώ επίσης καθορίστηκαν πρότυπα, αποφασίστηκαν συναλλαγματικοί κανόνες, και δημιουργήθηκαν ευρέα δίκτυα τηλεπικοινωνιών παγκοσμίως.

Η Ευρωπαϊκή Διάσταση Όμως Παραμένει Περιορισμένη

Μέσα σ' αυτήν τη διεθνή εξάπλωση των τελευταίων δεκαετιών, υπήρξε άραγε μία ευρωπαϊκή διάσταση; Η απάντηση είναι σχεδόν όχι, ιδίως στα λειτουργικά συστήματα. Εάν δεν απατώμαι, μόνον το EUROPAY θα μπορούσε να θεωρηθεί λειτουργική ευρωπαϊκή δομή, καλύπτοντας έναν τομέα που αποτελείται ουσιαστικά στα κράτη της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Ένωσης. Η ευρωπαϊκή διάσταση υπήρξε, κυρίως κατά τα τελευταία χρόνια, πιο εμφανής στο διακανονιστικό τομέα και στον τομέα των συστάσεων. Ο καθένας

γνωρίζει την οδηγία σχετικά με τα εμβάσματα μικρού και μεσαίου μεγέθους πληρωμών, που ωθεί τις τράπεζες να εγγυηθούν μία μεγίστη προθεσμία αποστολής της πληρωμής. Μπορεί επίσης κανείς να αναφέρει τις συστάσεις και τους κώδικες καλής συμπεριφοράς σχετικά με τις πιστωτικές κάρτες, ή και ακόμα το σχέδιο οδηγίας σχετικά με τον προορισμό των εμβασμάτων. Όλα αυτά αναφέρονται στα κείμενα που προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Υπάρχουν όμως και αυτά που εκδίδονται με πρωτοβουλία του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ινστιτούτου. Έχω υπόψη μου παραδείγματα χάριν, τις αρχές λειτουργίας που αποσκοπούν στη διασφάλιση των συστημάτων διακανονισμού, ή στη θέση που ορίζει τις τράπεζες ως μοναδικούς οργανισμούς έκδοσης ηλεκτρονικών πορτοφολιών πολλαπλών χρήσεων.

Φαίνεται λοιπόν πως βαθμιαία αρχίζει να αναπτύσσεται ένας ευρωπαϊκός χώρος διακανονισμού των μέσων πληρωμών στα πλαίσια της ενιαίας αγοράς – που πόρω απέχει από το να είναι ενιαία – έχοντας υπόψη μας ότι, όσον αφορά στις απαιτήσεις των πελατών μας, δεν υπάρχει πλέον σήμερα καμία διαφορά μεταξύ μιας διεθνούς συναλλαγής με ένα κράτος της Ενωμένης Ευρώπης ή με ένα κράτος εκτός αυτής.

Το Ενιαίο Νόμισμα Παράγων Άμεσης Επιτάχυνσης

Είμαι πεπεισμένος ότι η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα εξέλιξης. Θα έχει άμεσες επιπτώσεις στον τομέα των συστημάτων και των μέσων πληρωμών. Οι επιπτώσεις αυτές, θα είναι ασφαλώς ακόμα πιο σημαντικές μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, οδηγώντας, προοδευτικά βέβαια, αλλά με απόλυτη σιγουριά, στη δημιουργία μιας πραγματικής ενιαίας αγοράς, που θα προσομοιάζει πολύ περισσότερο στις σημερινές ΗΠΑ, παρά στην σημερινή Ευρώπη. (Την Ευρώπη που όλοι σήμερα γνωρίζουμε).

Θα ήθελα πρώτα να περιγράψω τις βέβαιες άμεσες επιπτώσεις.

Στα τραπεζογραμμάτια

Η πρώτη επίπτωση θα είναι στα τραπεζογραμμάτια. Όλα τα κράτη που θα έχουν ενταχθεί στο ευρώ, θα έχουν κοινά χαρτονομίσματα και κέρματα το αργότερο μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2002. Αυτό σημαίνει ότι όσον αφορά αυτόν τον τρόπο πληρωμής, θα υπάρξει ένας ολοκληρωμένος ευρωπαϊκός χώρος, στον οποίο θα πραγματοποιείται το σύνολο των πληρωμών με ενιαίο νόμισμα εφόσον το αργότερο από τις 30 Ιουνίου 2002 και μετά, δεν θα ισχύει πλέον κανένα εθνικό χαρτονομίσμα ή κέρμα. Η διέλευση των συνόρων δεν θα συνεπάγεται κανένα κόστος. Εκτός από την κατάργηση της ανταλλαγής του συναλλάγματος, που θα μειώσει αισθητά τα έσοδα των τραπεζών, οι πελάτες μας θα έχουν την αντίληψη μιας ουσιαστικά ενιαίας αγοράς. Θα θεωρούν κατόπιν τούτου λοιπόν αφύσικο, να παρατηρούνται σημαντικές διαφορές μεταξύ εθνικών και διασυνοριακών πληρωμών. Επ' αυτού θα επανέλθω.

Στα συστήματα διακανονισμού μεγάλων πληρωμών

Η δεύτερη επίπτωση από την εισαγωγή ενιαίου νομίσματος είναι στα εθνικά συστήματα διακανονισμού μεγάλων πληρωμών (large value payment) και η αλληλοσύνδεση μέσω του TARGET. Οι κεντρικές εθνικές τράπεζες, μέσα στα πλαίσια βελτίωσης της ασφάλειας των συστημάτων διακανονισμού μεγάλων πληρωμών, εφαρμόζουν Real Time Gross Settlement Systems. Πρόκειται για συστήματα βάσει των οποίων η εκτέλεση μιας εντολής εμβάσματος μεταξύ δύο τραπεζών πραγματοποιείται άμεσα και αμετάκλητα, σε πραγματικό χρόνο (real time) εάν η εντελλόμενη τράπεζα έχει αντίκρουσμα. Οι περισσότερες κεντρικές ευρωπαϊκές τράπεζες έχουν εφαρμόσει ή ετοιμάζονται να εφαρμόσουν τέτοια συστήματα. Για το σκοπό αυτό συχνά συνεργάζονται στενά με εμπορικές τράπεζες που συμμετέχουν στον ορισμό και στη διαχείριση του συστήματος. Αυτό συμβαίνει στη Γαλλία, όπου η Τράπεζα της Γαλλίας και οι υπόλοιπες τράπεζες, ίδρυσαν τον Κεντρικό Φορέα

Διατραπεζικών Διακανονισμών (CRI) που διαχειρίζεται ένα σύστημα δικτύων σε πραγματικό χρόνο (Système Net de Paris) και παρέχει πρόσβαση μέσω της ίδιας πλατφόρμας στο σύστημα TBF. Η εξ αποστάσεως πρόσβαση (remote access) των συστημάτων αυτών, θα είναι όλο και περισσότερο εφικτή. Θα ενδιαφέρει ιδιαίτερα τις τράπεζες που χωρίς να είναι εγκατεστημένες σε συγκεκριμένο γεωγραφικό διαμέρισμα, θα θέλουν να προβαίνουν σε άμεσες συναλλαγές στο χώρο αυτό μεταξύ τους, χωρίς όμως να περάσουν από ανταποκριτή. Το γαλλικό σύστημα είναι τεχνικά έτοιμο να δεχτεί τέτοιες προσβάσεις.

Το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ινστιτούτο απεφάσισε εξ άλλου τη διασύνδεση των RTGS μέσω του TARGET. Η σύνδεση θα λειτουργήσει από την 1η Ιανουαρίου 1999. Θα δώσει τη δυνατότητα στις τράπεζες να προβαίνουν σε συναλλαγές σε ευρώ μεταξύ όλων των συμμετεχόντων κρατών (in), από το εθνικό τους σύστημα, με τις ίδιες διαδικασίες και την ίδια ποιότητα εξυπηρέτησης. Πρόκειται για ένα ουσιαστικό εργαλείο ούτως ώστε να διασφαλιστεί το πέραςμα από τις εθνικές νομισματικές αγορές στην ευρωπαϊκή νομισματική αγορά. Οι τράπεζες εφόσον το επιθυμούν θα μπορούν να συγκεντρώσουν τη διαχείριση των ταμειακών διαθεσίμων τους σε ευρώ, σε ένα κεντρικό σημείο, διαθέτοντας τα κατάλληλα μέσα για τη δυνατότητα άμεσου αποστολής εμβάσματος. Έτσι, τα ρευστά διαθέσιμα που δημιουργούνται από ανακατατάξεις του ενεργητικού της Κεντρικής Τράπεζας ενός κράτους θα μπορούν να εμβασθούν χωρίς καθυστέρηση σε λογαριασμό της που διατηρεί σε μια άλλη Κεντρική Τράπεζα. Η διασυννοριακή κίνηση των εγγυήσεων θα αυξήσει ακόμα περισσότερο τη ρευστότητα της νομισματικής αγοράς. Το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ινστιτούτο έχει προσδιορίσει στοιχεία του ενεργητικού των τραπεζών, που θα μπορούσαν να αποδεχθούν οι Κεντρικές Τράπεζες, σαν εγγύηση για τη ρευστότητα που παρέχουν. Είναι αυτονόητο ότι η διασυννοριακή μεταβίβαση, σε πραγματικό χρόνο, τίτλων που αντιπροσωπεύουν το ουσιαστικό απόθεμα των εγγυήσεων, θα διευκολύνει

την κατάσταση. Και εδώ υπάρχει επίσης ένα ολόκληρο πεδίο δράσης για τους εθνικούς φύλακες τίτλων. Το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ινστιτούτο, μόλις καθόρισε ελάχιστους κανόνες που θα πρέπει να σέβονται τα συστήματα διακανονισμού τίτλων, των οποίων η αλληλοσύνδεση θα παγίωνε την κατάσταση μιας αγοράς συναλλάγματος τελείως ρευστής στην Ευρώπη.

Το σύστημα TARGET εξειδικεύεται κατ' ουσίαν με τις συναλλαγές μεταξύ κεντρικών τραπεζών και μεταξύ εμπορικών τραπεζών. Θα είναι η πρώτη εφαρμογή, το 1999, ενός συστήματος, το οποίο θα εμφανίζεται ως ενιαίο στο σύνολο των κρατών της ζώνης ευρώ. Μήπως αυτό θα σημαίνει πως δεν θα ισχύει το ίδιο και για τα εμβάσματα που θα εντέλλονται οι επιχειρήσεις; Και στο σημείο αυτό ακόμα, από το 1999 και μετά, θα υπάρξουν σαφώς ουσιαστικότερες βελτιώσεις. Όπως ανέφερα ανωτέρω, οι τράπεζες που δεν έχουν κάποια εγκατάσταση σ' ένα γεωγραφικό διαμέρισμα, θα μπορούν να έχουν πρόσβαση στα τοπικά συστήματα αυτού του χώρου, είτε με εξ αποστάσεως πρόσβαση (remote access), είτε μέσω μιας ανταποκριτριάς τράπεζας, υπό απλούστερες προϋποθέσεις εφόσον δεν θα υπάρχει πλέον συναλλαγματική μετατροπή. Θα πρέπει επίσης εδώ να θυμίσω ότι η Τραπεζική Ένωση για το ECU θα μετατραπεί πλέον σε Τραπεζική Ένωση για το ΕΥΡΩ, και θα πρέπει να προσφέρει ένα σύστημα ευρωπαϊκού συμψηφισμού που θα σέβεται τα πρότυπα Lamfalussy και θα λειτουργεί αμιγώς σε ευρώ.

Στον τομέα των πιστωτικών καρτών

Βραχυπρόθεσμα πάντοτε, οι συναλλαγές με τραπεζικές κάρτες θα απλουστευθούν μέσα στη ζώνη ευρώ, εφόσον δεν θα υπάρχει πλέον συναλλαγματική μετατροπή, όμως κατά τη μεταβατική περίοδο (1999-2002) θα γίνεται μια απλή συναλλαγματική πράξη βάσει σταθερής ισοτιμίας.

**Το Ενιαίο Νόμισμα,
Βουκέντρα Μεσοπρόθεσμα**

Εκτός από τις άμεσες αυτές επιπτώσεις, που είναι η απαρχή της δημιουργίας ενός ευρωπαϊκού χώρου μέσω πληρωμών για μεγάλα ποσά, θα υπάρξουν και μεσοπρόθεσμες επιπτώσεις που είναι πιο δύσκολο να προβλεφθούν, γιατί παραμένουν αβέβαιες. Θα είναι το αποτέλεσμα της αντίδρασης πολλών φορέων.

Υπό την πίεση των πελατών

Θα υπάρξει κατ' αρχήν η πίεση από τους πελάτες. Θα τους είναι όλο και λιγότερο κατανοητό, πώς είναι δυνατόν σε μια ενιαία αγορά που θα λειτουργεί με ένα ενιαίο νόμισμα, να παραμένουν τόσο μεγάλες διαφορές κόστους και εξυπηρέτησης. Η πρώτη αντίδραση θα προέλθει από τις εξαγωγικές εταιρείες, αλλά συν τω χρόνω και από πελάτες της τράπεζας – εμπόρους και ιδιώτες. Ενας ιδιώτης δεν θα καταλάβει εύκολα γιατί η αγορά μεριδίου Αμοιβαίων Κεφαλαίων εξ αποστάσεως, θα στοιχίζει πολύ πιο ακριβά απ' ότι η αγορά τους στη χώρα του. Ενας έμπορος θα εκπλήσσεται όλο και περισσότερο από το γεγονός ότι θα πρέπει να πληρώσει διαφορετική τραπεζική προμήθεια για μια συναλλαγή σε ευρώ, ανάλογα με το εάν ο αγοραστής κατοικεί στο ίδιο κράτος ή λίγα χιλιόμετρα έξω από τα σύνορα.

Υπό την πίεση των ευρωπαϊκών αρχών

Οι αντιδράσεις θα προέλθουν επίσης και από τις ευρωπαϊκές αρχές. Ανέφερα προηγουμένως το ENI, το οποίο θα μεταβληθεί αύριο σε Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Θα προσπαθήσει να καταστήσει αποτελεσματικό το σύστημα TARGET. Θα εξακολουθήσει την προσπάθεια εναρμόνισης των κανόνων που εγγυώνται την καλή λειτουργία και την ασφάλεια των μέσων και συστημάτων πληρωμών. Εξ άλλου υποχρεούται να το κάνει από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Πρέπει επίσης να αναφέρω και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Βρυξελλών. Ο ρόλος της είναι η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς μέσω της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Πρωταρχική της μέριμνα είναι η προστασία του συμφέροντος του καταναλωτή μέσω κανόνων, που διασφαλίζουν έναν αυστηρό ανταγωνισμό και μια μεγάλη

διαφάνεια στις σχέσεις μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα εξακολουθήσει να παίζει το ρόλο της βουκέντρας ούτως ώστε τα εθνικά συστήματα πληρωμών να εναρμονισθούν επαρκώς, για να μην παρεμποδίζουν το ενδοκοινοτικό εμπόριο. Κατανοώ απολύτως αυτήν τη μέριμνα. Θα πρέπει όμως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αντιμετωπίζει τα θέματα ρεαλιστικά και να κατανοήσει καλά πού βρίσκεται το συλλογικό συμφέρον. Ρεαλισμός σημαίνει να δεχτεί κανείς να δώσει χρόνο στο χρόνο. Επίσης να ξέρει να αναγνωρίζει τις διαπραγματικές συνήθειες. Έτσι φαίνεται ότι κατόπιν πολυετών συζητήσεων, κατανόησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τη δικαιολόγηση των διαπραγματικών τιμολογήσεων στα συστήματα πληρωμών. Ρεαλισμός σημαίνει επίσης να αφήνεις έναν κλάδο να οργανωθεί χωρίς να τον πλημμυρίζεις με κανονισμούς. Παραδείγματος χάριν, στον τομέα των πιστωτικών καρτών, ας δεχθεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τους κώδικες καλής συμπεριφοράς και ας μην επισείει συνεχώς τη ράβδο. Η κατανόηση του συλλογικού συμφέροντος είναι η συνειδητοποίηση του ότι το καλώς εννοούμενο συμφέρον του καταναλωτή απαιτεί να αφεθεί στην αποκλειστικότητα των τραπεζών η διαχείριση των μέσων πληρωμών, δηλαδή σε ιδρύματα που εποπτεύονται από τις Κεντρικές Τράπεζες. Αναφέρομαι εδώ, σ' ένα προσχέδιο οδηγίας για τα ηλεκτρονικά νομίσματα, υπό μορφήν πραγματικού ή πλασματικού πορτοφολιού (ηλεκτρονικό εμπόριο). Θα είχε κανείς εσφαλμένη κατεύθυνση εάν επέτρεπε την είσοδο μη ελεγχόμενων επαγγελματιών κλάδων και όχι τραπεζών, σ' αυτόν τον τομέα. Ελπίζω το ενωμένο μέτωπο του ENI και των εμπορικών τραπεζών να πείσει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή επ' αυτού.

Υπό την πίεση των ιδίων των τραπεζών

Το σύνολο του τραπεζικού συστήματος είναι ο τελευταίος και οπωσδήποτε ο ουσιαστικότερος παράγων πίεσεως. Αυτό συλλαμβάνει ιδέες για υπηρεσίες και κατόπιν επενδύει στην πραγματοποίησή τους. Και εδώ ακόμα, φαίνονται προοδευτικά να σκιαγραφούνται κάποιες πρωτοβουλίες,

που όλες κατευθύνονται προς μία σταδιακή ενσωμάτωση των ευρωπαϊκών κρατών, κυρίως της ζώνης ευρώ, σε έναν ενιαίο χώρο.

Κατ' αρχήν υπάρχουν οι πρωτοβουλίες του καθενός πιστωτικού ιδρύματος. Ορισμένα θεωρούν επαρκές το μέγεθός τους, ούτως ώστε να συμμετάσχουν μόνα τους στα συστήματα πληρωμών και διακανονισμών άλλων κρατών. Σε διαφορετική περίπτωση, ζητούν την εξ αποστάσεως πρόσβαση, σπάνια προς το παρόν, ή διασφαλίζουν την τηλεμεταβίβαση των συναλλαγών σε υποκατάστημά τους, το οποίο είναι εγκατεστημένο στη χώρα που την ενδιαφέρει. Αλλά ιδρύματα προτιμούν να καταλήξουν στο ίδιο αποτέλεσμα με σύναψη συμφωνιών με ανταποκρίτρες τράπεζες και έτσι βρισκόμαστε προ μιας αυτοματοποίησης του correspondent banking. Και στη μία και στην άλλη περίπτωση, είναι δυνατόν η πρώτη τράπεζα, από την οποία ξεκινά η συναλλαγή, να προτείνει στους πελάτες της ενός συγκεκριμένου κράτους, να χρησιμοποιήσουν τα μέσα πληρωμής ενός άλλου κράτους. Έτσι η γαλλική LCR μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν μέσον είσπραξης μεταξύ γαλλικών και ευρωπαϊκών επιχειρήσεων όπως και η ιταλική RIBA μπορεί να παίξει τον ίδιο ρόλο μεταξύ ενός Ιταλού εισαγωγέα και ενός ξένου εξαγωγέα.

Κατά δεύτερον λόγο, υπάρχουν πρωτοβουλίες που προέρχονται από τράπεζες μέσω διατραπεζικών οργανισμών. Δεν θα επανέλθω στο TARGET το μελλοντικό σύστημα clearing της Ένωσης Τραπεζών για το ευρώ και της εξ αποστάσεως πρόσβασης στα συστήματα πληρωμών. Θα ήθελα, αντιθέτως, να επεκταθώ σε κάποιες σκέψεις που ανακύπτουν γύρω από τον τομέα των πιστωτικών καρτών. Τίθεται ένα μεγάλο ερώτημα: ο ευρωπαϊκός χώρος θα γίνει για τον καθένα κάτι αντίστοιχο με τον εθνικό του χώρο; Μ' άλλα λόγια θα είναι δυνατόν ένα τραπεζικό ίδρυμα που εκδίδει πιστωτικές κάρτες σε διεθνές δίκτυο, να μπορεί να υποβάλει προσφορά και στις γειτονικές ευρωπαϊκές χώρες ορμώμενο από τη δική του εθνική βάση; Θα καταστεί δυνατόν για μια τράπεζα αγοραστή να ασκήσει δραστηριότητα

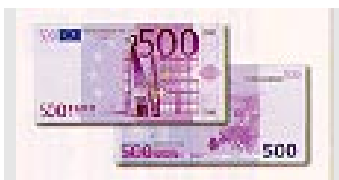
στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορμώμενη από την έδρα του; Τα διεθνή συστήματα πιστωτικών καρτών έχουν καθορίσει κανόνες βάσει μιας ισορροπίας μεταξύ δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του καθενός. Πάντως, στα πλαίσια της μεσοπρόθεσμης προοπτικής μιας Ευρώπης με ενιαίο νόμισμα, δεν μπορεί κανείς να μη θέσει όλα αυτά τα ερωτηματικά.

Αν προχωρήσει κανείς πιο μακριά, θα μπορούσε να διανοηθεί ότι από τεχνικής πλευράς, μπορεί να διασφαλισθεί η αλληλολειτουργικότητα των εθνικών συστημάτων πιστωτικών καρτών. Έτσι, η γαλλική εθνική τραπεζική κάρτα θα μπορούσε να γίνει αποδεκτή στα μηχανήματα αυτομάτων συναλλαγών – automatic tellers and POS terminals – άλλων εθνικών συστημάτων και αντίστροφα.

Είναι προφανές ότι το ενιαίο νόμισμα απλουστεύει κατά πολύ τα δίκτυα. Η ίδια προσέγγιση ισχύει επίσης και για το ηλεκτρονικό πορτοφόλι (electronic purse). Μήπως θα έπρεπε να σκεφθούμε ένα ηλεκτρονικό πορτοφόλι σε ευρώ, το οποίο όπως ακριβώς και τα χαρτονομίσματα, θα μπορούσε να χρησιμοποιείται σε όλα τα κράτη της ζώνης ευρώ;

Όρια και Προϋποθέσεις για έναν Ευρωπαϊκό Χώρο

Με τον τρόπο αυτό θα μπορούσε να αφήσει κανείς αχαλίνωτη τη φαντασία του να τρέχει σχεδόν στο άπειρο. Θα πρέπει όμως να έχουμε επίγνωση των ορίων και των προϋποθέσεων του όλου θέματος. Τα όρια είναι εμπορικά και οικονομικά. Κάθε νέα εξέλιξη, σημαίνει κόστος. Θα πρέπει λοιπόν πρώτα να πεισθεί κανείς ότι η ανάπτυξη των επιχειρήσεων και η μείωση των δαπανών, θα καλύψουν το κόστος και θα αφήσουν και ένα περιθώριο κέρδους, με άλλα λόγια ότι υπάρχει ένα business case αποδεκτό. Βρισκόμαστε σ' έναν τομέα, όπου δεν είναι καθόλου εύκολο κάτι τέτοιο γιατί οι εξελίξεις είναι αργές. Δεν αρκεί μόνον κανείς να ωθήσει μία τράπεζα και τους πελάτες της να κινηθούν προς την κατεύθυνση αυτή, αλλά θα πρέπει να ωθήσει κατ' ελάχιστον δύο τράπεζες, τους πελάτες τους και συχνά και ένα διατραπεζικό ίδρυμα. Έτσι στη Γαλλία η

αποδοτικότητα του ηλεκτρονικού πορτοφολιού φαίνεται ότι χρειάζεται ακόμα πολύ χρόνο για να επιτευχθεί. Η χρήση του θα είναι κυρίως εθνική. Θα έπρεπε άραγε να αυξήσουμε τις δαπάνες για να διευκολύνουμε το 1% των συναλλαγών;

Οι προϋποθέσεις έχουν τεχνικό χαρακτήρα. Η εξέλιξη των συστημάτων πληρωμών και των διακανονισμών περνάει πρώτα από την επεξεργασία προτύπων. Ο τρόπος πληρωμής ενδιαφέρει τους πελάτες, τους πελάτες και τις τράπεζες, τις τράπεζες και τα διατραπεζικά ιδρύματα. Πρέπει λοιπόν να είναι τυποποιημένος όσον αφορά στα τεχνικά του χαρακτηριστικά (έκταση και δομή μηνυμάτων, πρότυπα των μικροτσιπς κλπ), αλλά και όσον αφορά στη φύση της εξυπηρέτησης που παρέχεται στον τελικό πελάτη (προθεσμία απόρριψης των ανεξοφλήτων, τρόποι πληροφόρησης του πελάτη για την ειδοποίηση ανάληψης (direct debit) κλπ). Αυτή η εργασία τυποποίησης έχει ξεκινήσει ήδη σε πολλαπλούς φορείς: ISO, Europay, Mastercard, και Visa για τις πιστωτικές κάρτες, και SWIFT σε παγκόσμια κλίμακα. Τεχνικοί φορείς σε ευρωπαϊκή κλίμακα, διατραπεζικοί φορείς του τύπου του γαλλικού CFNB (ECBS) σε εθνική κλίμακα.

Θα ήθελα να υπογραμμίσω το μείζονα ρόλο που θα έπρεπε να διαδραματίσει στο μέλλον η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τραπεζικής Τυποποίησης. Πρόκειται για τον πιο πρόσφατο φορέα απ' όλους εφόσον ιδρύθηκε πριν από 5 περίπου χρόνια, μικρός σχετικά χρόνος για έναν οργανισμό τυποποίησης. Πρέπει να βρει τη θέση του μέσα στο σύνολο των σημερινών φορέων. Είναι το ίδιο το σύμβολο ενός ευρωπαϊκού χώρου μέσων πληρωμών, εφόσον έχει σαν έργο να τυποήσει, βαθμηδόν, τα πρότυπα των μέσων πληρωμών, για τα μέσα για τα οποία το θεωρεί απαραίτητο η ευρωπαϊκή τραπεζική κοινότητα. Το έργο θα είναι δύσκολο, αλλά ο καθαρά διατραπεζικός χαρακτήρας του CFNB (ECBS) αποτελεί μέγιστο πλεονέκτημα.

Εν συμπεράσματι, θα ήθελα να σας καλέσω να συμμερισθείτε τη θέση μου ότι έχουμε προχωρήσει στην προοδευτική οικοδόμηση μιας Ευρώπης των μέσων

πληρωμών, συμπλήρωμα της ενιαίας αγοράς. Τα τραπεζικά ιδρύματα ήδη λαμβάνουν αποφάσεις προς αυτήν την κατεύθυνση. Διαπιστώνουμε ότι ένας ικανός αριθμός πελατών, κατά κύριο λόγο μεγάλες επιχειρήσεις, θέλουν σύντομα να επωφεληθούν από το ευρώ, και μας ζητούν υπηρεσίες διαχείρισης ρευστών που θα καλύπτουν τη μελλοντική ζώνη ευρώ. Πρέπει λοιπόν να τους ικανοποιήσουμε. Αυτόν τον προσανατολισμό τον στηρίζει η διεθνής διάσταση του ηλεκτρονικού εμπορίου. Εξ άλλου αυτός επιταχύνει την εξέλιξη του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος, υποχρεώνοντάς μας να συνειδητοποιήσουμε ότι χωρίς επαρκές μέγεθος ή χωρίς καθοριστική πολιτική αποφασιστική εταιρισμού, καθίσταται όλο και πιο δύσκολο να ανταποκριθούμε στις ανάγκες των πελατών. Μου φαίνεται όμως ιδιαίτερα σημαντικό το ότι πρέπει αυτή η εξέλιξη να πραγματοποιηθεί παράλληλα με την τήρηση των κανόνων της αγοράς. Θέλω να πω με αυτό ότι η ΕΕ θα πρέπει να αφήσει τις τράπεζες να ανταποκριθούν στα αιτήματα της αγοράς χωρίς να τους επιβάλει αδικαιολόγητες υποχρεώσεις. Τα μέσα πληρωμών είναι αντικείμενο ανταγωνισμού. Δεν είναι δημόσιες υπηρεσίες. Αυτό βέβαια δεν απαγορεύει τις διατραπεζικές σχέσεις. Λίγοι είναι οι τομείς όπου η τελική υπηρεσία στον πελάτη συνεπάγεται κοινές δράσεις ανταγωνιστών. Αυτή η ευρωπαϊκή σκέψη είναι οργανωμένη. Λαμβάνει χώρα, ειδικά, στα πλαίσια του Payment Systems Steering Group, της European Banking Federation, στις οποίες όμως συμμετέχουν και άλλα δίκτυα (συνεταιριστικές τράπεζες και ταμειυτήρια). Εκεί γεννήθηκε το ECBS. Εκεί ετοιμάζεται και ο διάλογος με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το ENI και τους οργανισμούς πιστωτικών καρτών.

Η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών βρίσκει επάξια τη θέση της μεταξύ αυτών. Την ευχαριστώ και είμαι ευγνώμων που μου δίνει σήμερα την ευκαιρία να αποστείλω μέσω αυτής ένα μήνυμα στους φίλους Έλληνες τραπεζίτες που είμαι σίγουρος ότι θα ενταχθούν στο ευρώ σε ένα όχι πολύ απόμακρο μέλλον.

